ئینگمار برگمان: چاپوکی مرۆڤ لەوەدایە بە بەردەوامیی لەگەڵ خەڵک بێت

ئینگمار بیرگمان

و/ شۆڕش محەمەد حسێن

×بۆچی ئەکتەرێکی بیانیت هەڵبژارد بۆ ئەوەی هەستێت بە ڕۆڵی ئەویندارەکە، ئایا بیرکردنەوەت لەسەرەتادا وابوو کە هەر کەسێک لەژیانیدا دەرکەوێت پێویستە بیانی بێت؟

ئێنگمار برگمان: پێویستە کەسێک بێت لەجیهانێکی تـەواو نـامـۆوە. ئـەو کەسەش ڕەشپێست بێ، بەبروای من شتێکی زۆر دوور بوو، بەڵام هێنانی کەسێک لە ژینگەیەک خاوەن هیچ ڕەگوریشەیەک نەبێت لە ڕەگوریشەیەکی تەواو لێکداب‌ڕاو ، ئەمە ئەو شتە بوو بەڵای منەوە جێی گرنگی بوو.

بیرم لە کەسێکی یەهودی دەکـردەوە کە سەرجەمی خانەوادەکەی لەکاتی سەردەمی هیتلەردا لەسێدارە درابن و لەگەڵ دۆستێکی هەڵهاتبێ و بچێت بۆ ئەمریکا و پاشان بچێت بۆ ئیسرائیل، کە بەهەمان شێوە بەجێی دەهێڵێت. ئەو کەسە کەسێکی تەواو دەربەدەر بوو.

کەواتە ئەو پێچەوانەی ئەو جیهانە گەورەیەیە کەلەسەر تەواوی سێبەرەکانی نەریت دەژی و ئەمەش هێزێکی گەورەی پێ دەبەخشێ دوور لە نەریتەکان.

×لەزۆربەی کاتەکاندا جیهان لە لای بەرامبەرەوە دەبینی، ئەمەت لە فیلمی(بێدەنگی) و تەنانەت لە (بروسنا)کردووە؟

ئێنگمار برگمان: ڕووەو ئەو ڕێگەیە کۆتایی دێت.. من نوسەرێکی شانۆیم، ئەم گرژبونانە لە ناخمدا هەیە، ئەمە زۆر سروشتییە.

×لەفیلمێکەوە بۆ یەکێکی تر لەگەڵ هەمان ستاف و گروپی نواندن کاردەکەیت، لە فیلمی (بەرکەوتن)بۆ یەکەمینجار ئەکتەرێکی بیانیت بەکارهێنا.. چۆن بوو (ئەلیوت جولد)ت هەڵبژارد؟

ئێنگمار برگمان: ئەو کاتەی نمایشێک بۆ ماوەی سێ کاتژمێر، یاخود خولەکێک یان ١٠چرکە دەبینیت، ئەوا درک بەوە دەکەیت کە ئایا پێتخۆشە لەگەڵ ئەو ئەکتەرە کار بکەیت یان نا، هەروەها ئەوەشت بۆ دەردەکەوێ کە ئایا ئەو ئەکتەرە باشە یاخود بەتەنها کەسێکی فێڵبازە. کارکردن لەگەڵ ئەکتەرە ڕاستەقینەکان لەهەر جێگەیەکی جیهان بێت مایەی چێژبەخشییە. وای بۆ دەچم لەڕێی شارەزاییەوە ئەوەت بۆ دەردەکەوێت کە ئەکتەرەکان هەمان جۆری خەڵکن و خاوەن هەمان ئارەزوو و پێداویستین. ئەوانە، ئەکتەری ڕاستەقینەن.

بەوهۆیەوە بوونی ئەکتەری نـوێ هیچ کێشەیەک دروست ناکاو (ئەلیۆت جۆلد)م بەرێکەوت لەیەکێک لە فیلمەکان بینی، ئەو بەشەش کە لە فیلمی(بەرکەوتن) هەستام بە نووسینی لە ڕاستیدا تەواو جیاواز بوو، پاشان کتوپڕ ئەوەم بەبیردا هات کە لێرەدا ئەکتەرێکم هەیە. ئەویش ڕەزامەندی نواند لەسەر نواندن و دەرکەوتن لەم فیلمەدا و لەوکاتەش کە کەوتینە کارکردن، هەردووکمان ئەوەمان بۆ ئاشکرا بوو کە هەریەکەمان لەڕێی کارکردنمان پێکەوە زۆر سوودمەند بووین.

×لەدوای بینینی فیلمەکە، لەهەڵبژاردنەکەت دڵنیا بوویت؟

ئێنگمار برگمان: ئەگەر تەنها یەک خولەکم لەو فیلمە ببینایە دەمتوانی ئەوەم بۆ دەرکەوێت. ئەمە ئەو ڕێگەیە کە کارەکەی لەسەر بەندە و ناکرێت مرۆڤ هەڵە بکات.

×بۆچی کار لە فیلیمدا دەکەیت و بەردەوام دەبیت لەسەری لەبری ئەوەی خۆت تەرخان بکەیت تەنها بۆ شانۆ یان بۆ ئەو شتەی کە خۆشترەوی؟

ئێنگمار برگمان: لەکۆتایدا دەستبەرداری دروستکردنی فیلم دەبـم‌و پێدەچێ خۆم تەرخان بکەم بۆ دەستدانە کاری ئەزمونکاری تەنها لەپێناوی خۆشبەختی خۆم.. «ناچرا» و» ئەریفلیکس»م هەیە هەردووکیان مولکی خۆمن.

دەسـتـدانـە دەرهێنانی فیلم بەتەنها داواکارییەکی عەقلی نیە بەلکو زۆرێـک لە توانای جەستەیشت دەبات. بەهەرحال کۆمەڵە دەرهێنەرێکی زۆر کەم هەن شەست ساڵی تەمەنیان تـەواوکـردووە و تائێستاش هەر کاردەکەن.

جێی سەخت و دژوارییە بۆ دەرهێنەرێک کاری فیلمسازی بکات لە ئەسکەندەنافیا، چونکە پێویستە لەسەری مامەڵە لەگەڵ زۆرێک لەکاری ئیداری و کاری ڕێکخستن بکات، بەپێچەوانەی دەرهێنەرانی تر. وەک چۆن کاتێکی زۆر درێژتر بەسەر دەبەن لە وێنەگرتن. قۆناغەکانی وێنەگرتنی کورت لەلای ئێمە پێوە نووساون و نزیکن لەیەکەوە و بەرێژەیەکی زۆر کورت و تاساون.

هەربۆیە، گەر خوا ياربێت و لەدەوروبەری دووساڵی داهاتوو توانیم لەسەر پێی خۆم ڕاوەستم، ئەوا پلانی ئەوەم داناوە خۆم خانەنشین بکەم.

چـوار تا پێنج فیلم دەردەهێنم و خۆم خانەنشین دەکەم. بەڵام هۆکاری بەردەوامبوونم ئەوەیە چێژ لەبەرجەستەکردنی ئەم پیشەیە وەردەگرم، هەمیشە ئەم ئارەزووەم هەبووە. نازانم لەکوێوە دێت، پێم وابـێ ئەمە ئاکامی پێویستییەکی زۆرە بۆ پەیوەندیکردن. پێویستییەکی گەورەم لەلا هەیە بۆ کاریگەرخستنە سەر خەڵکی تر، لەڕووی جەستەیی و عەقلییەوە کاریگەریی بەسەر خەڵکی تردا بەجێبهێڵم، پەیوەندییان پێوە بکەم و لەگەڵیاندا بەردەوام بم. بێگومان، فیلمەکان هۆکارێکی باشن دەکرێت لە ڕێگەیانەوە پەیوەندی بەخەڵکی ترەوە بکەیت و بگەیت پێیان، جا چ بۆ بێزارکردن و وەرسکردنیان یان بۆ ئەوەی وایان لێ بکەیت خۆشحاڵ بن، بۆ ئەوەی وایان لێ بکەیت غەمبار بن یان وایان لێ بکەیت بیربکەنەوە. پێدەچێ ئەمە هۆکاری ڕاستەقینە و قوڵی بەردەوامبونم بێت لەسەر دروستکردنی فیلم.

هەروەها شتێکی تر لەئارادایە سەبارەت بە هەمان کار، ئەویش ئەوەیە کە وات لێ دێت بە ئەندازەیەکی زۆر پشتی پێ دەبەستی. تۆ بەشێکی لە گروپەکە، ئەگەر هەستت بە کەمێک شەرم کرد و کەسێکی ترسنۆک و شەرمن بوویت وەک ئەوانەی ئاستەنگیان هەپە لە دروستکردن و پێکهێنانی پەیوەندی قول، ئەوا شتێکی مەزن دەبێ کە لە جیهانی دەستەجەمعی بۆ دروستکردنی فیلم ، یاخود لە چوارچێوەی کۆمەڵەیەک لە شانۆدا کە کار لە شانۆگەرییەکدا دەکەن بژی.

هۆکارەکەش ئەوەیە هیچ شتێک بەلای کۆمەڵەیەک لەوە گرنگتر نییە خۆت بەتەواوی تەرخان بکەیت و گرەو لەسەر دەروونی خۆت بـکـەیـت بۆ بـاشـتـریـن یاخود خراپترین و بۆ ئەمەش پێویستە لەسەرت سەرکێشی و گاڵتەکردن بە خۆت قبول بکەیت. سەرکێشیش بەوە بدەیت کە خەڵک گاڵتەت پێ بکەن، ئەو شتەی کە هیچ جیاوازییەک لە واقیعدا دروست ناکات، بەڵام لە ڕێی دروستکردنی فیلم و دەرهێنانی شانۆگەرییەکان بەشێوەیەکی بەردەوام پەیوەندی بە مرۆڤی ترەوە دەکەیت‌و مرۆڤ بەسەر کێشەی ئەوانی ترەوە مشەخۆری دەکات.

> **کارکردن لەگەڵ ئەکتەرە ڕاستەقینەکان لە هەرجێگەیەکی جیهان بێت مایەی چێژ بەخشینە**

ئەکتەرەکان، ئەندامانی گروپی کارکردن، هـەمـووان، بەشێوەیەکی زۆر سـۆزداری و سەرنجراکێش بە بەردەوامی هان دەدرێـن، چونکە چاپوکی مرۆڤ لەوەدایە بە بەردەوامی لەگەڵ خەڵک بێت.

×هەست بەوە دەکەیت ڕێگەت بە ئەندامەکانی گروپ و کۆمەڵەکە دابێت لە بەشداربوون لە کێشەکان بەهەمان ڕێگە؟

ئێنگمار برگمان: سزا و ئازاری ئەوان لەوەدا بوو ئەوکاتەی کارمان لە فیلمێکدا دەکرد دەبوو نزیکەی هەشت یاخود ١٠هەفتە لەگەڵ هەندێک کێشەدا بژین کە لە قۆناغێکی پێشتری مێژووی خۆم لەلای من هەبوو. ئەمە بابەتێکی ترە و لەم چوارچێوەیەدا خاوەن گرنگی لاوەکییە. بەڵام مرۆڤ دەشتوانێ بلێ ئەو خەڵکانە دەچنە ژێر ئاستەنگ و کێشەکانی دەرهێنەر، چونکە مرۆڤ هەرگیز باشترین دەرهێنەر نییە و تواناییەکانی سنوری دیاریکراوی خۆی هەیە. وەک چۆن مرۆڤیش باشترین سەرۆک و سەرکردە نییە هەرگیز، بەڵام مرۆڤ دەتوانێ بەئاسانی بلێ ئەم گەشتە لە ناخمدا، پێویستییەکی زۆر گرنگە بەتەواوی وەک پێویستی خواردن، یان ئاوخواردنەوە یان خەوتن.

ئەوە بەیەکگەیشتنێکی تەواوەتییە لەهەموو خانەکانی جەستەم بەرێژەیەک بروام وایە ئەگەر مرۆڤ هەوڵ بدات پیشەکە لەمن یان لەهەر هونەرمەندێک کە ئەم کارانە دەکات دابماڵێت و نەیهێڵێت، ئەوا هیچ شتێکی بۆ نامێنێتەوە.

×لەئێستادا کە دەڵێیت ئەندێشەی کاری فیلمسازی بۆ قۆناغێک ناکەیت زیاد لە درێژایی زەمەنی دیاریکراوی خۆت بێت، ئایا بڕوات وایە کە فیلمەکان خاوەن پاشەڕۆژێکی ئەوتۆ بن؟

ئێنگمار برگمان: پێم وایـە ڕێگە و شێوازەکانی لەپێناوی گونجاندن گۆڕانکاری بەسەردا دێ، بەڵام هەموو ئەمانە خاوەن گرنگی نین.

فیلمەکان لەبەرئەوەی وەک نێوەندگەرا و کەناڵەکانی گەیاندن و دابەشکاران یاخود گواستراوەن سەبارەت بە کەسە میهرەبانەکان و هەروەها بۆ خەونی خەڵک و ئاوات و خۆزگە و زۆربەی ئارەزووە نهێنییەکانیان، ئەوا هەمیشە بوونی دەمێنێت، چونکە هۆکارێک یاخود ناوەرۆکێکی باشتر لەئارادا نییە.